

La indústria, un futur possible per a l'economia valenciana

RAFAEL BENEYTO Analista financer i soci de l'ACV Tirant lo Blanc

El model de creixement econòmic valencià, des de l'any 1996 fins al 2004, s'ha caracteritzat per una reducció del pes de la indústria i un augment semblant de la construcció, tant pel que fa al valor afegit brut com pel que fa a l'ocupació. L'economia valenciana pateix des dels darrers anys l'anomenat "mal de l'holandés", és a dir, la construcció i l'esgotament dels recursos naturals faciliten el creixement econòmic i alhora la desindustrialització. Es pot afirmar, sense cap mena de dubte, que la sobreespecialització en la construcció i el turisme està

desequilibrant l'economia valenciana i la fa més dependent.

Com es pot observar en el quadre 1, l'economia valenciana presenta un fort creixement dels llocs de treball equivalents a temps complet, per damunt de la mitjana espanyola, mentre que el creixement del PIB només és lleugerament superior i està per davall de la mitjana estatal, amb la qual cosa la productivitat no presenta guanys destriables i de nou se situa per sota de la mitjana espanyola. Aquest baix creixement del producte per ocupat expressa la forta expansió de

Quadre 1. Ocupació i PIB Al País Valencià 2000-2004. Creixement del període.

	País Valencià	Mitjana espanyola
Ocupació	12	11,5
PIB	12,7	12,9

Font: Caixa Catalunya a partir de dades de l'INE

Quadre 2. Dinàmica sectorial de l'economia valenciana 2000-2003. Creixement del període

Conceptes/Sector	Primari	Indústria	Energia	Construcció	Serveis
Ocupació	0,2	-1	1,1	26,2	10,5
Mitjana espanyola	0,4	0	-3,9	24,3	9,3
PIB	-0,8	-0,7	16,2	25,9	14,8
Mitjana espanyola	-2	4,6	9,8	27,3	13,3
PIB per ocupat	0,6	3,8	4,6	-5,1	0,1
Mitjana espanyola	-1,4	4,2	11,9	-2,6	0,1

Font: Caixa Catalunya a partir de dades de l'INE

Quadre 3. L'economia valenciana i els objectius de l'agenda de Lisboa

	Agenda de Lisboa	Economia valenciana
Taxa d'activitat general	70 %	59% (*)
Taxa d'activitat dones	60%	47,70% (*)
Inversió en R+D+I	3% del PIB	0,94% del PIB(+)

(*) Enquesta de Població Activa (EPA) 4t trimestre 2005. (+) INE 2004

l'ocupació en els sectors menys productius de l'economia valenciana, com ara la construcció i els serveis. De fet, el pes de l'ocupació valenciana sobre el conjunt de l'economia espanyola es manté invariable en aquests cinc anys (10,3%), de la mateixa manera que ho fa el PIB (9,7%).

Si analitzem l'evolució sectorial, tant de l'ocupació com del PIB, podem identificar la transformació que s'està produint en l'economia valenciana.

El sector de la construcció presenta els creixements més forts, tant en llocs de treball com en producte. El darrer informe "Comunidad Valenciana, S.A." elaborat per la consultora KPMG, mostra que fa sis anys entre les cent majors empreses valencianes, només hi havia set empreses del sector de la construcció, mentre que l'any 2004 n'hi havia quinze —més del doble—, amb augments dels beneficis superiors a la mitjana i molt per damunt dels obtinguts per les empreses de la indústria tradicional. Ara bé, som davant d'una ocupació menys estable, ja que d'acord amb les dades de l'EPA, la construcció presenta una taxa de temporalitat en l'economia valenciana del 59,5%, superior a la taxa de temporalitat mitjana (39%), molt lluny de les taxes de temporalitat de l'economia espanyola (33,8%) i de la Unió Europea (12,8%). Igualment, ens trobem davant una expansió desequili-

brada, ja que la construcció està generant més ocupació que PIB, amb la qual cosa la productivitat és negativa. Finalment, els darrers anys la construcció està absorbint la captació de recursos, tant públics com privats, i això està provocant una insuficiència de fons per a projectes d'altres sectors econòmics.

Per contra, el sector industrial valencià presenta una evolució totalment diferent. Hi trobem reducció de llocs de treball, un creixement negatiu del PIB, però un augment de la productivitat perquè la reducció del producte és inferior a la reducció de l'ocupació. La pèrdua de pes i força de la indústria en l'economia valenciana es produeix des de l'any 1999, tant en nombre d'empreses —de ser més del 11% del total d'empreses s'ha passat al 9%— com de treballadors —abans més del 24% del total d'ocupats, ara no arriba al 21%. Fins i tot el pes de la indústria valenciana en el conjunt de l'Estat, en termes de PIB, també s'ha reduït de l'11'5 % l'any 2000 al 10'9 % l'any 2004.

En canvi, la balança comercial valenciana mostra la fortalesa de la demanda interna i la pèrdua de competitivitat de l'economia valenciana. Valga com a exemple que l'any 1996 les exportacions valencianes representaven el 144% de les importacions, mentre que el mes de novembre de l'any 2005 s'ha invertit la

relació i les importacions ja superen les exportacions. El consum privat té un pes important en el creixement econòmic valencià, però existeix el risc d'un esgotament a curt termini, ja que per una banda, la liberalització dels mercats i la globalització econòmica estan provocant un estancament dels salaris reals i, per altra banda, l'actual model de creixement econòmic valencià és menys estable, encara que genere més ocupació, amb la qual cosa tots dos efectes fan inviable la sostenibilitat dels models de creixement fonamentats exclusivament en el consum intern.

El procés de major integració econòmica mundial que estem vivint els darrers anys està ocasionant una reestructuració de la divisió del treball mundial que implica una reestructuració de la producció. Per a fer front a aquesta tendència i convertir-se en una economia més competitiva i dinàmica, la Unió Europea durant l'any 2000 optà per una economia del coneixement molt competitiva i dinàmica, capaç de créixer contínuament amb una millora qualitativa de l'ocupació i respecte pel medi ambient. Es pretenia aconseguir per a l'any 2010 una taxa d'activitat general (població ocupada sobre població en edat de treballar) del 70% —60% en dones—, mitjançant una inversió en R+D+I del 3% del PIB. A mitjan camí, els resultats obtinguts fins ara per l'economia valenciana

Per a evitar situacions futures de creixements econòmics molt reduïts, l'economia valenciana ha de fonamentar la seua riquesa més en la indústria i menys en la rajola.

són decebedors, com podem veure en el quadre 3.

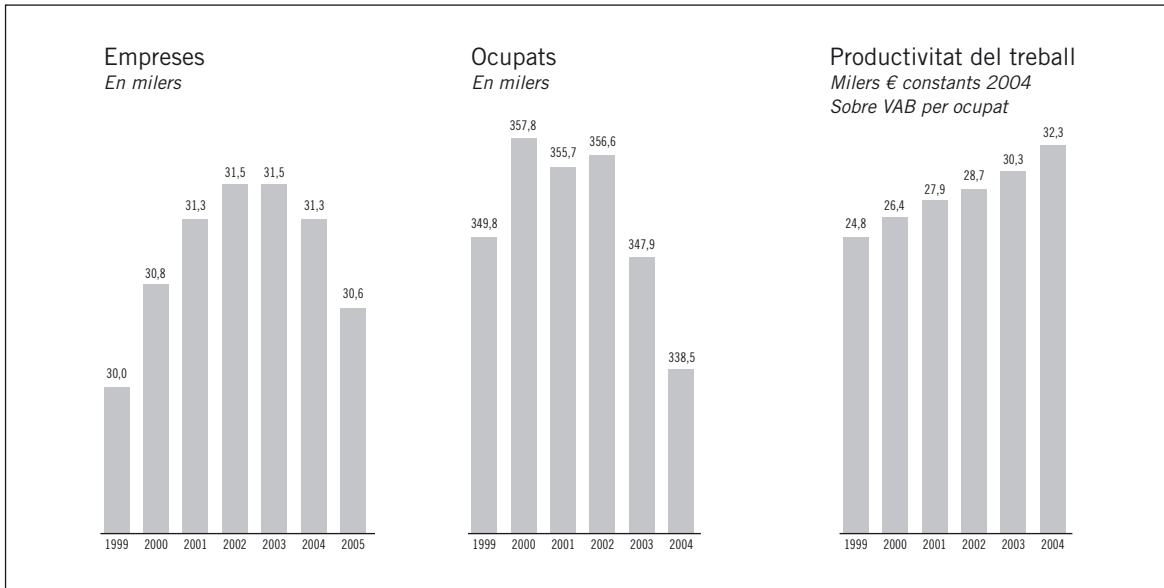
La inversió valenciana en R+D+I l'any 2004 sols va arribar al 0,94% del nostre PIB, per davall de la mitjana espanyola (1,07%) i molt lluny dels percentatges d'altres comunitats líders: Navarra (1,90%), Madrid (1,76%), País Basc (1,54%), Catalunya (1,44%), i fins i tot per davall del percentatge de Castella i Lleó (0,95%). Aquesta situació es repeteix quan analitzem la implantació de la nova economia, o economia del coneixement i la informació, al nostre país. En un estudi recent dels professors Giner Pérez, Tolosa Bailén i Fuster Olivares de la Universitat d'Alacant, es mostra que la implantació de les tecnologies de la informació i la comunicació al País Valencià se situa per davall de la mitjana

espanyola (índex del 38,22 sobre 100), però concretament en el sector industrial la situació encara és més negativa, ja que l'índex baixa fins al 17,39, per darrere de Madrid, Catalunya, Navarra, País Basc, però també d'Andalusia, Aragó i Castella Lleó. Conseqüències òbvies d'un país que inverteix en loteria el doble que en R+D+I i on, des de fa anys, no hi ha cap incorporació d'instituts tecnològics de nous sectors productius, ja que la majoria d'instituts tecnològics estan centrats en els sectors industrials tradicionals. Malgrat això, és el Centre d'Innovació Tecnològica del Sector Tèxtil a Catalunya (Cetemmsa) el que està liderant un projecte per a l'estudi de la incorporació de la tecnologia a les activitats de logística i distribució dels productes, en el qual participen nou empreses valencianes.

La pèrdua de pes i força de la indústria a l'economia valenciana pot explicar en part la situació en l'ocupació i la inversió en R+D+I. Segons les dades que apareixen als quadres següents, està reduint-se el nombre d'empreses industrials i el nombre de treballadors i treballadores, mentre que la productivitat creix molt poc, malgrat el fort ajust a l'ocupació.

L'any 2004, les empreses industrials valencianes representaven el 9,30% del total d'empreses, mentre que l'any 1999 el seu pes era dos punts superior. La mateixa tendència mostra l'ocupació, ja que ha passat de representar el 25,03% a situar-se en el 21,92%. Per últim, el valor afegit brut per ocupat a la indústria valenciana creix molt poc i ho fa més per la reducció del nombre de treballadors al sector que per l'augment

La indústria al País Valencià

Font: Institut Nacional d'Estadística

Quadre 4. Evolució de l'índex de producció industrial

	2003	2004	2005
General	0,1	0,2	-2,7
Béns de consum	0,9	-4	-3,4
Béns d'equip	-1,2	0,9	-5,4
Béns intermedis	-0,2	0,4	-0,2
Energia	-1,7	14,9	-9,5

Font: IVE

de la producció. I la tendència es manté en observar l'evolució més recent de l'índex de producció a la indústria valenciana. Com s'observa en el quadre 4, l'any 2005 la producció es redueix a tots els sectors de la indústria valenciana.

Per a evitar situacions futures de creixements econòmics molt reduïts, l'economia valenciana ha de fonamentar la seua riquesa més en la indústria i menys en la rajola. Però una indústria de qualitat, innovadora i tecnològicament avançada, ja que també des del punt de vista social, una major ocupació industrial aporta més estabilitat, millors remuneracions i més possibilitats de promoció professional que la resta de sectors econòmics. La reorientació del model de creixement econòmic valencià només serà possible amb la col·laboració de tots els agents, privats

—empresaris i sindicats— i públics —administració i universitats—. Tots tenen el seu paper i la seua responsabilitat.

La indústria valenciana s'ha de fonamentar més en la innovació i el talent, que en el seu sentit més ampli inclou l'educació (coneixements), la tecnologia (competències) i la capacitat emprenedora (actitud). Començant pel final, en aquest país ja falten emprenedors. És greu que tants estudiants universitaris diguen a les enquestes que aspiren a ser funcionaris. És necessari un canvi en el sistema educatiu, tant per a augmentar l'índex de titulats universitaris —actualment per davall de la mitjana espanyola i molt lluny de les comunitats autònomes líders—, com per a promoure l'esperit emprenedor.

L'alternativa per a la indústria valenciana ha de passar pel canvi de l'es-

pecialització productiva cap a activitats qualificades i sensibles al progrés tècnic. O s'aposta per la investigació o el futur serà negre, ja que serem tecnològicament dependents i econòmicament dèbils. Les empreses han d'apostar per la innovació i els investigadors han de ser capaços de traduir els seus coneixements en béns tangibles. El desenvolupament de la indústria agroalimentària, les energies renovables, el reciclatge i transformació de residus per a nous usos, les activitats logístiques, etc., poden ser alternatives per a reconduir la transformació sectorial de l'economia valenciana dels darrers anys. Els sectors tradicionals, per a diferenciar-se dels productes de baixos costos, han d'incorporar una major tecnificació i especialització a la seua producció, però també una millor gestió logística i, a més, han de canviar

el sistema de distribució i integrar-lo en la producció.

Per a fer possible tot açò cal que l'empresari valencià aposte per la inversió industrial. L'actual conjuntura de tipus d'interés baixos juga a favor de la inversió. La inversió industrial no sols és positiva per l'aportació a la demanda i al PIB, sinó també per la capacitat per a canalitzar o incorporar millores de productivitat, la qual cosa s'aconsegueix amb major intensitat que per la inversió immobiliària. Necessitem que la iniciativa privada aposte també per augmentar el volum de les empreses. Hem d'aconseguir multinacionals valencianes, és a dir, empreses líders en la seua activitat, que facturen més de 60 milions d'euros, que destinen a l'exportació el 50% de la seua producció i siguen molt actives en distribució, investigació i innovació. Empreses que incorporen al lideratge l'objectiu de diversificar l'economia productiva d'aquest país.

Cal que l'administració pública també aposte per un major pes de la indústria en l'economia valenciana. El govern valencià del PP ha de canviar d'estratègia, ja que no podem passar de tenir un pes important en la fàbrica d'Europa a ser el centre geriàtric dels europeus. I amb aquesta finalitat estan orientant totes les seues actuacions urbanístiques i econòmiques. El govern valencià disposa de

dos instruments fonamentals: la política fiscal i la pressupostària. Amb la primera pot estimular la inversió privada, però cal que rectifique l'anunciada reforma de l'impost de societats, per a evitar l'eliminació dels actuals incentius fiscals a la inversió en actius productius nous i en la realització d'activitats de R+D+I. Alhora ha d'incorporar una reducció dels terminis fiscals d'amortització d'actius productius i una major llibertat d'amortització vinculada a la innovació. Resulta incomprendible que l'administració central declare apostar per l'augment de la productivitat i la innovació tecnològica i propose actuacions fiscals tan contràries a l'objectiu perseguit o se n'oblidi d'altres també molt necessàries. Pel que fa a la política pressupostària, cal que tant l'administració central com l'autonòmica duguen a terme una política industrial amb mesures i recursos suficients. Sorpren que en el Pacte Valencià per la Competitivitat i l'Ocupació (PAVACE), sols es dediquen tres pàgines, d'un total de 38 que té el document marc, per a referir-se a la política industrial, i 6 pàgines a la innovació. Igualment resulta incomprendible, vista la situació actual de la indústria valenciana, que la dotació per a la política industrial, internacionalització i investigació i transferència tecnològica a les empreses, només arribe als pressupostos de la Generalitat per a l'any 2006,

a 261 milions d'euros, el 2,25% del total de les despeses, amb una pèrdua de pes respecte de l'any 2005, en què representaven el 2,30%.

Un col·laborador necessari per al futur de la indústria valenciana ha de ser el sistema financer. La seua solidesa no pot dependre només del finançament immobiliari. Necessitem un sistema financer valencià diversificat, que assumisca més riscos, orientats sobretot al finançament de projectes empresarials interessants. Que destine també fons per a la promoció del capital risc i els préstecs participatius. Però, sobretot, que potencie en la societat valenciana la cultura del risc, per exemple, per a donar finançament a les empreses que comencen, als nous projectes d'emprenedors.

En el segle XXI cal que la societat valenciana no depenga tant de la construcció i la sobreexplotació dels recursos naturals. Una alternativa pot estar en la indústria de qualitat, innovadora i tecnològicament avançada, però necessitem que tots els agents actuen amb la mateixa orientació, ja que la cooperació és la variable fonamental per a operar el canvi de model econòmic valencià. La responsabilitat que això siga així l'han d'assumir tots els agents, els quals han de demostrar el coratge que cal per a prendre decisions per a la pròxima generació i no sols per als pròxims anys o per a les pròximes eleccions.